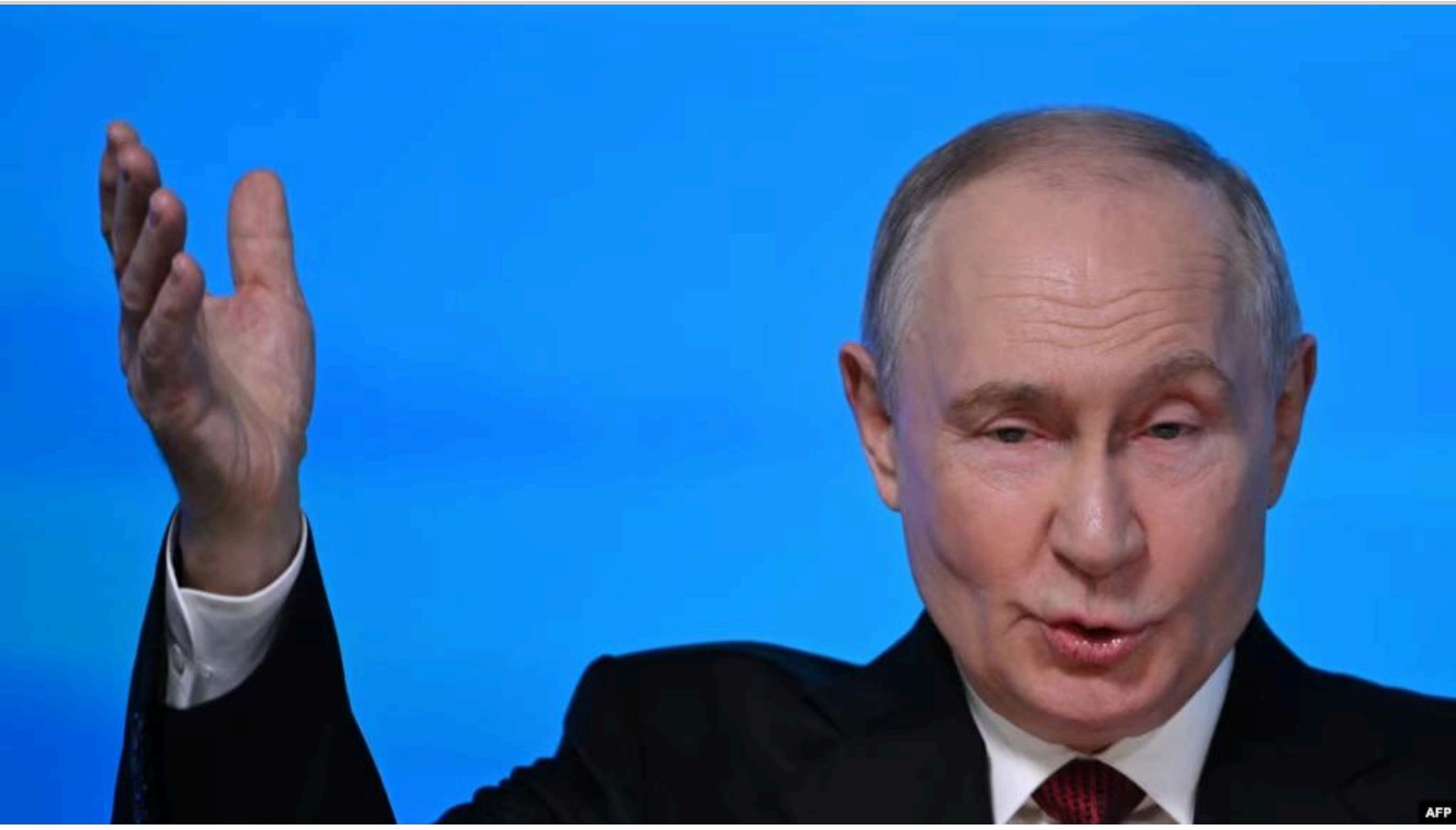
Радіо Свобода

View the original article

Очільник Росії Володимир Путін погрожує ядерною зброєю Європі на засіданні клубу «Валдай» у Москві. Росія, 1 жовтня 2026 року Фото:AFP

ПОЛІТИКА

«Покоління П». Які вони – ті, хто не бачив іншої влади в Росії, окрім Путіна

26 жовтня 2026, 18:28

Радіо Свобода

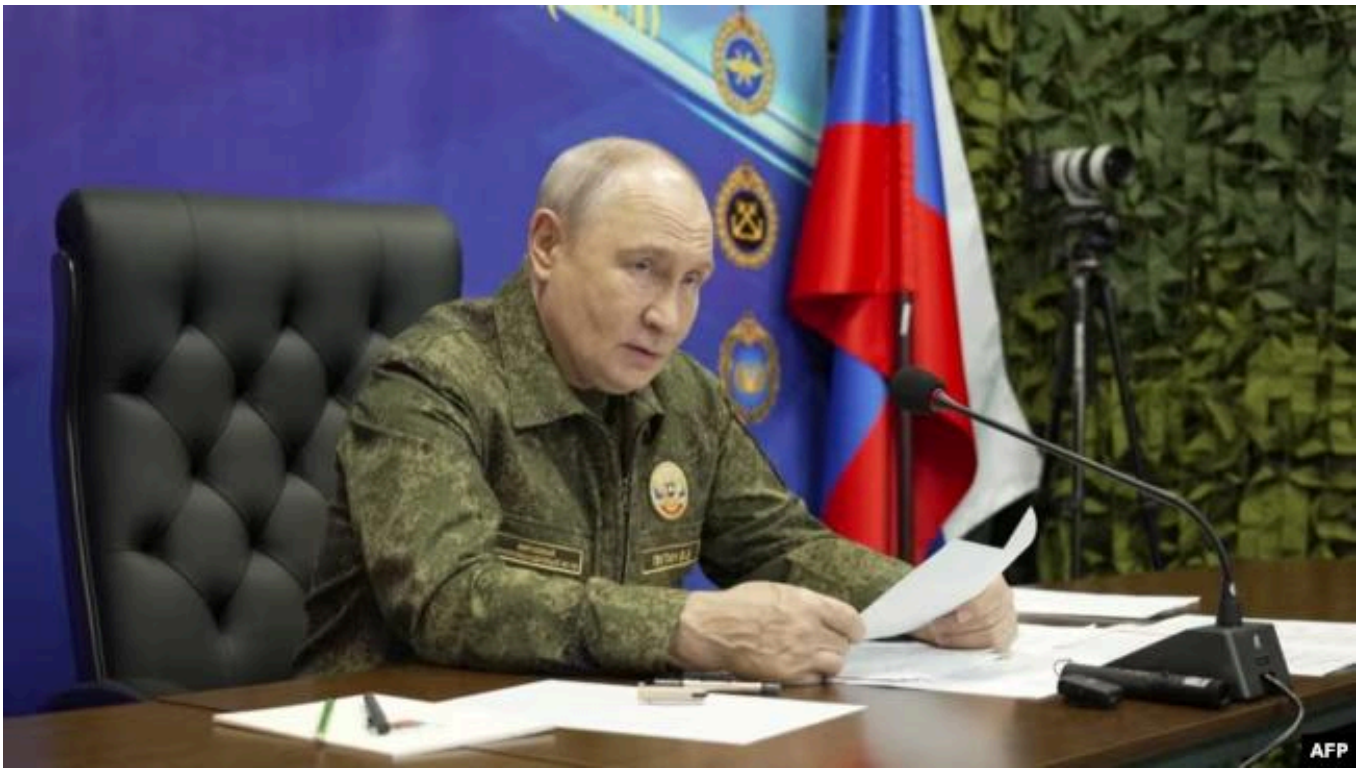
Маргарита Майорова

Володимир Путін очолює Росію вже 26 років. За цей час виросло ціле покоління людей, які й не бачили іншої влади, іншої державної системи окрім путінської.

Здебільшого саме представники цього покоління зараз добровільно або під примусом беруть участь у вторгненні в Україну. Саме вони змушені тікати з

країни, щоб не брати участі у війні. Саме вони часто стають жертвами політичних репресій, тому що дійсно виступили проти системи або ж стали її випадковими жертвами.

Так чи інакше, режим Путіна зараз намагається позбавити це покоління майбутнього в Росії. І водночас, найімовірніше, саме представники цього покоління, коли час Путіна закінчиться, будуть намагатися повернути країну до нормального життя.

Кадр із відео, оприлюдненого на офіційному сайті пресслужби президента Росії 16 жовтня 2026 року. На ньому, як повідомляється, Путін відвідує командний пункт об'єднаного угруповання військ, яке воює проти України

У новому проєкті Сибирь.Реалии і Север.Реалии розповідаємо про найрізноманітніших представників цього «**Покоління П**»:

- про тих, хто живе в Росії, і про тих, хто її покинув;
- про тих, хто підтримує війну, і про тих, хто її ненавидить і відчуває жах;
- про строковиків, мобілізованих і контрактників;
- про тих, хто говорить, і про тих, хто мовчить;
- про молодих росіян різних професій, різного соціального становища, які живуть у різних регіонах країни та за її межами.

*«У дитинстві я розуміла: у Росії є президент Путін, і це така сама аксіома, як кольори [російського] прапора, – каже 23-річна кандидатка у члени партії «Яблуко» **Дар'я Бунькова**. – З друзями ми його не обговорювали, батьки нічого поганого про нього не говорили. І я така: ну, Путін – це круто, бо інакше не буває».*

Останніми тижнями Дар'ї сняться «кошмари про Росію». Вона часто прокидається посеред ночі: «Ніби ми повернулися до Москви – і я не розумію, навіщо».

Дар'я Бунькова, політична активістка

Дар'я розповідає про це з Грузії, куди вона змушена була виїхати у вересні 2026 року. За місяць до того, у серпні, Бункову та її чоловіка **Набі Балабекова** заарештували після акції біля Верховного суду РФ на підтримку «Яблука».

Дар'ї призначили 10 діб, Набі – 15. У відділенні внутрішніх справ Балабекова, за його словами, били. Після звільнення вони одразу покинули Росію.

Дар'я Бунькова та Набі виходять із поліцейського відділку, серпень 2026 року

Петро Метелін (ім'я та прізвище змінено з міркувань безпеки співрозмовника), який працює в Росії політичним консультантом, вважає, що «сучасна російська молодь орієнтована на здобуття знань і задоволень» і в основному є аполітичною, «бо не розуміє, які вигоди вона може отримати, займаючись такою справою: політика зараз виглядає непривабливо й ризиковано».

Все це, на думку Метеліна, призвело до того, що «навіть я, 45-річний, у політичному середовищі вважаюся досить молодим».

Однак інший наш співрозмовник, 28-річний колишній кандидат у муніципальні депутати, москвич **Микола Касьян**, переконаний, що «політика не створена для богів. Політиком може стати будь-хто, хто готовий взяти на себе більше відповідальності. Я був готовий».

Касьян виїхав із Росії до Грузії на початку повномасштабної війни рФ проти України, але вже влітку 2022 року повернувся додому спеціально для того, щоб взяти участь у московських муніципальних виборах.

«Мене тоді всі рідні намагалися відмовити, майже всі родичі казали: “Ти що робиш?” Але я все одно приїхав», – згадує Касьян.

Микола Касьян, політичний активіст

Тобто, навіть на тлі війни та політичних репресій у країні все ще є молоді люди, які, попри все, з різних мотивів хочуть і намагаються займатися легальною політикою та навіть брати участь у виборах.

Про них – у нашому першому матеріалі з проєкту «Покоління П».

«Першим же рейсом полечу назад»

У підлітковому віці Дар’ю Бунькову, за її словами, «кидало з одного *боку в інший»:*

«Сьогодні ходила на комуністичний мітинг, завтра захопилася конспірологією про світові змови»

У 17 років Бунькова почала дивитися політичні відео на YouTube, «почула хоч якусь критику Путіна» і, за її словами, «вийшла на світлий шлях».

Особливо Дар'ю вразило розслідування Олексія Навального про палац президента РФ:

> *«Я ходила й казала друзям* – ви взагалі розумієте, що відбувається*?»*

З 2021 року Бунькова почала брати участь у протестних акціях у Новосибірську, де тоді жила. Її кілька разів затримували.

> *«Проводили бесіди: ти ж розумна дівчинка, не треба займатися дурницями. Батьки теж намагалися відмовити. Друзі зі мною на протести не ходили, сміялися, називали «навальністкою».*

Прихильники опозиції тримають у руках мобільні телефони під час акції на підтримку ув'язненого опозиційного політика Олексія Навального в центрі Москви 21 квітня 2021 року

У 2022 році Дар'я вже брала участь у антивоєнних акціях:

> *«Я* відразу зрозуміла, що війна – це кошмар, це п***ц, так бути не повинно*».*

Через два роки Бунькова увійшла до передвиборчого штабу Бориса Надєждіна – він був тоді єдиним кандидатом у президенти, який виступав проти вторгнення. У

різних містах вишиковувалися черги з охочих поставити підписи за його висунення.

Черга до виборчого штабу Бориса Надєждіна, щоб поставити підпис на підтримку його висунення, Санкт-Петербург, Росія, 2024 рік

Для Дар'ї була важливою не лише антивоєнна позиція Надєждіна, а й її перший досвід «якоїсь політичної діяльності».

«Ми ночували у штабі, не їли, не спали. Я полюбила виборчі кампанії»

Штаб Бориса Надєждіна та збір підписів на його підтримку, Санкт-Петербург, Росія, 22 січня 2024 року

Однак ЦВК відмовила Надєждіну в реєстрації, визнавши неприйнятною частину підписів, зібраних на його підтримку.

Того ж року Дар'я вступила на факультет політології.

У 2025 році знайомі запропонували 22-річній Буньковій балотуватися на муніципальних виборах у Подольську від партії «Яблуко». Вона погодилася:

> *«Чесно кажучи, проблеми Подольська для мене не були особливо важливими.* Я хотіла безкарно розвісити антивоєнну агітацію*. Але я вивчила Подольськ, ми обійшли округ, розмовляли з людьми»*

Дар'я раділа, коли «зустрічала людину своїх поглядів».

> *«Такі люди ставили підпис просто тому, що я проти війни, – згадує Бунькова. – Але частіше нам говорили навпаки:* «Яблуко»? Ідіть на ***!»*. І найпоширеніша відповідь: «Я про політику не розмовляю, нічого змінити не можна».*

Дар'ю зняли з виборів – за її словами, «щось не так було з документами». Бунькова вважає, що в будь-якому разі її шанси на перемогу на виборах були невеликі. Але стати депутатом у Подольську вона була готова – «все-таки це не рівень Держдуми».

> Відтоді кільком членам партії «Яблуко» призначили реальні тюремні терміни, десятки зазнали переслідувань з боку влади, а федеральний список партії зняли з виборів до Держдуми.

Лев Шлосберг, заступник голови партії «Яблуко», у Псковському міському суді. 17 серпня 2026 року його засудили до 11 років і одного місяця ув'язнення за справами про «дискредитацію» російської армії та поширення «військових фейків»

А самій Дар'ї довелося покинути країну.

При цьому вона не хоче говорити, що «втекла з Росії».

> *«Я втекла від політичних переслідувань, – підкреслює вона. – Але якщо буде можливість, я б хотіла повернутися в країну, до свого вишу, хотіла б і надалі займатися політикою. Першим же рейсом полечу назад».*

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

11 років ув'язнення за заклик зупинити війну проти України. Лев Шлосберг і його останнє слово у суді

«Відстійник, у якому молоді люди можуть битися»

Останніми роками молодим людям у Росії буквально з дитячого садка вселяють політичну лояльність.

7 жовтня 2026 року, у день народження Путіна, у Москві понад три тисячі активістів **«Молодої гвардії» та «Волонтерської роти»** пройшли з плакатами, на яких були наведені цитати з його промов та перелік його «досягнень» за роки правління.

Наприкінці ходи учасники склали слово «Вітаємо» та розгорнули російський прапор. Подібні молодіжні акції в день народження президента відбуваються щороку в різних містах країни.

Москва, акція провладних активістів у день народження Путіна, вересень 2026 року

З початку війни в країні діє ціла система так званого «військово-патріотичного виховання молоді». Сприяти мілітаризації молоді покликані численні прокремлівські рухи: **«Юнармія», «Наставник Z», «ВНЗ для фронту»** тощо.

Діти несуть плакат із символом вторгнення Росії в Україну, Санкт-Петербург, травень 2023 року

Проте наприкінці 2025 року російське державне агентство ТАСС повідомило, що в діяльності політичних партій, дозволених у Росії, бере участь «всього близько 4 % російської молоді».

Значною мірою тому, як зазначають наші співрозмовники, що молоді люди здебільшого відчувають і розуміють, що насправді являє собою нинішній політичний устрій Росії.

Російські партії «не мають жодної самостійності. Усі вони певною мірою керуються та координуються Кремлем», – зазначає політичний консультант Петро Метелін.

Навіть «Яблуко», яке було знято з останніх виборів, на його думку, теж багато в чому підконтрольне російській владі:

> *«Кремль хотів, щоб антивоєнна партія набрала менше 3 %, і це було б наочним підтвердженням її марності. Але виявилося, що* слоган «Жити без страху» знайшов відгук у людей, які втомилися боятися – атак дронів, вибухів і всього іншого. Було помітно, що «Яблуко» може набрати на виборах більше п'яти відсотків*, і це стало поразкою для [кремлівських] менеджерів внутрішньої політики. Тоді й вирішили партію усунути».*

Агітаційний плакат партії «Яблуко», 2026 рік

«Покоління, якому зараз 20–25 років, виросло в ситі часи. Ті, хто ще молодші, навіть не застали період «вуличної» політики, яка завжди приваблювала молодь», – коментує російський політтехнолог **Ігор Анісімов** (ім'я та прізвище змінено з міркувань безпеки співрозмовника), який працює на регіональних виборах.

Після загибелі Навального та розгрому його руху, що приваблював молодь, у молодої людини, яка все-таки хоче зараз «вписатися в легальну політичну діяльність», залишається, зазначає експерт, «майже єдина можливість» – молодіжні осередки, які є практично в усіх дозволених у Росії партіях

«За кордоном до них приходять хлопці та дівчата, які планують зробити кар'єру. У російських партіях це спроби створити такий «відстійник», у якому молоді люди можуть гризтися, але не дай Боже, щоб вони пішли у велику партію. Це цинічне прагнення захистити себе від потенційної конкуренції», – каже російська політологиня, засновниця Школи місцевого самоврядування **Наталія Шавшукова**.

Політичний консультант Петро Метелін вважає, що російська влада припинила «системну роботу» над «великими молодіжними форматами», оскільки «їм не подобалося те, що виходило раніше».

Санкт-Петербург, флешмоб активістів «Молодої гвардії Єдиної Росії» (МГЄР) на честь дня народження Путіна, 2026 рік

Метелін згадує провладний рух «Наші» (рух, створений у 2005 році, який фактично припинив діяльність до 2013 року; активісти неодноразово брали участь у провокаціях проти російських опозиціонерів та правозахисників):

> *«Їм обіцяли, що вони отримають владу. Але за рідкісним винятком усі «нашисти» залишилися без роботи», і зараз обіцянок допустити молодь до влади в майбутньому ніхто «навіть не згадує».*

Акція руху «Наші» у Москві, 2007 рік

Розчарування у «нашистах» у Кремлі виникло, очевидно, коли у 2011–2013 роках, після виборів до Державної Думи, а потім і президентських виборів, у Москві відбувалися масові протести, у яких активно брала участь молодь.

Протести в Москві, 2012 рік

Прокремлівські молодіжні організації тоді не змогли організувати контрмітинги, порівнянні за масштабом. Владі довелося залучати інші ресурси, зокрема державних службовців. Це, на думку експертів, показало керівникам «Наших», що колишня модель мобілізації молоді не працює.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
Комісія ООН звинуватила РФ у злочинах проти людяності та торгівлі людьми

«Розстріли не були такими масовими»?

Володимир Путін став президентом РФ через кілька місяців після народження молодого комуніста **Олега Барсукова** (ім'я та прізвище змінено з міркувань безпеки співрозмовника). Зараз Олегу 26 років, він мешкає у великому місті на Далекому Сході.

У дитинстві на уроках історії Олег, за його спогадами, вступав у дискусії з вчителями, оскільки викладачі «приймали за чисту монету міфи, що склалися навколо Радянського Союзу».

«Наприклад, нам казали: наприкінці тридцятих років розстріляли 20 мільйонів людей. А я заперечував, що це неправда. Розстріляли менше! Мені хотілося донести до однокласників, що існують наукові праці з альтернативною точкою зору. Так, на місцях траплялися перегини, але розстріли не були такими масовими».

Вчителі, згадує Олег, ставилися до суперечок «з розумінням і до школи батьків не викликали». Батько Барсукова підтримував «Єдину Росію», мати – комуністів. Але Олег вважає, що вплив матері на його вибір був мінімальним.

> *«Я просто любив радянське минуле, – каже співрозмовник редакції. – У дитинстві я бачив, що багато підприємств у моєму місті закрилися після розпаду СРСР. Що на вулицях немає вітчизняних автомобілів, а лише іномарки. На полицях – лише китайські товари. Я почав задаватися питаннями, читати книги».*

У 15 років Олег вступив до «Ленінського комуністичного союзу молоді» – це молодіжне крило КПРФ.

> *«Побачив у Вікіпедії, що існує така організація, і прийшов працювати волонтером, – згадує Барсуков. – Роздавав агітаційні листівки, рубав дрова для бабусь, прибирав сміття.* Знаю, що в «Молодій гвардії» було приблизно те саме, але я до «Єдиної Росії» завжди ставився як до влади, яка грабує народ».

Найбільше Барсукову подобалося брати участь у ходах.

> *«Ми йдемо з прапорами, усі такі гарні, під музику. Нам сигналять, нас знімають на телефони. Коли ми йдемо колоною, демонструємо свою згуртованість, нас багато».*

Мітинг КПРФ на Пушкінській площі. Москва, 20 березня 2021 року

У 20 років Барсуков став членом КПРФ.

> *«Зайшов до нашого регіонального відділення – а там усі називають одне одного «товаришем». Спочатку навіть відчув себе трохи ніяково. Але потім звик. «Товариш» – це не радянський канцеляризм. Це надійна людина, яка не підведе».*

Олег згадує, що у відділенні КПРФ на нього справив враження бюст **Володимира Леніна**, якого Барсуков вважав «першопрохідцем, що робив кроки в бік більш справедливого суспільства». Але у 2020 році у звичайному російському місті, – сміється Олег, – «набагато легше було уявити бюст Путіна». Сам Барсуков спочатку ставився до президента «нормально», але з часом це «розвінчалося».

– Коли за часів Путіна у 2020 році в Росії провели конституційну реформу, яка дозволила йому знову балотуватися на посаду президента у 2024 році й, можливо, залишатися при владі до 2036 року, я був у люті. Думав, що ми це заслужили, бо люди не виявляють жодної активності.

Барсуков розповідає, що «нещодавно спілкувався з одним «єдросом» із села, і той скаржився – раніше у них там був колгосп, поля засіяні, а зараз нічого немає, в країні хаос».

Насправді, зазначає Барсуков, і багато чиновників-«єдиноросів» теж «незадоволені ситуацією в країні, і з ними можна обговорити реальні проблеми місцевих жителів».

– Але чим вищий рівень, тим менше вони хочуть вести з нами переговори. Ми, насправді, теж не хочемо. Такі переговори дискредитують нашу партію.

Під час останніх виборів до Держдуми регіональне відділення КПРФ, членом якого є Барсуков, посіло друге місце, значно випередивши «Єдину Росію». «Звісно, є питання щодо підрахунку голосів», – каже Олег.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
Висновки 5 країн: Навальний був убитий отрутою еквадорської жаби

«Я взагалі не розумівся на російській політиці»

«У деяких моментах президент здавався хорошим», – згадує свої шкільні враження бєлгородський кандидат у депутати від партії «Яблуко», 23-річний **Ілля Костюков.** Про те, що в дитинстві здавалося, ніби «Путін – це круто», говорить і Дар'я Бунькова.

26-річний колишній активіст **Петар Танев** пам'ятає лише те, що в його дитинстві «Путіна занадто часто показували по телевізору».

«При цьому в Росії тоді відчувався дух свободи. Не було тих, хто ходив і кричав: „Хто ви такі, якщо ви проти Путіна?“», – згадує Петар.

Петар Танев, літо 2022 року

Майже всі молоді люди, з якими поспілкувалася редакція, почали змінювати своє ставлення до російської влади після оприлюднення розслідувань Олексія Навального.

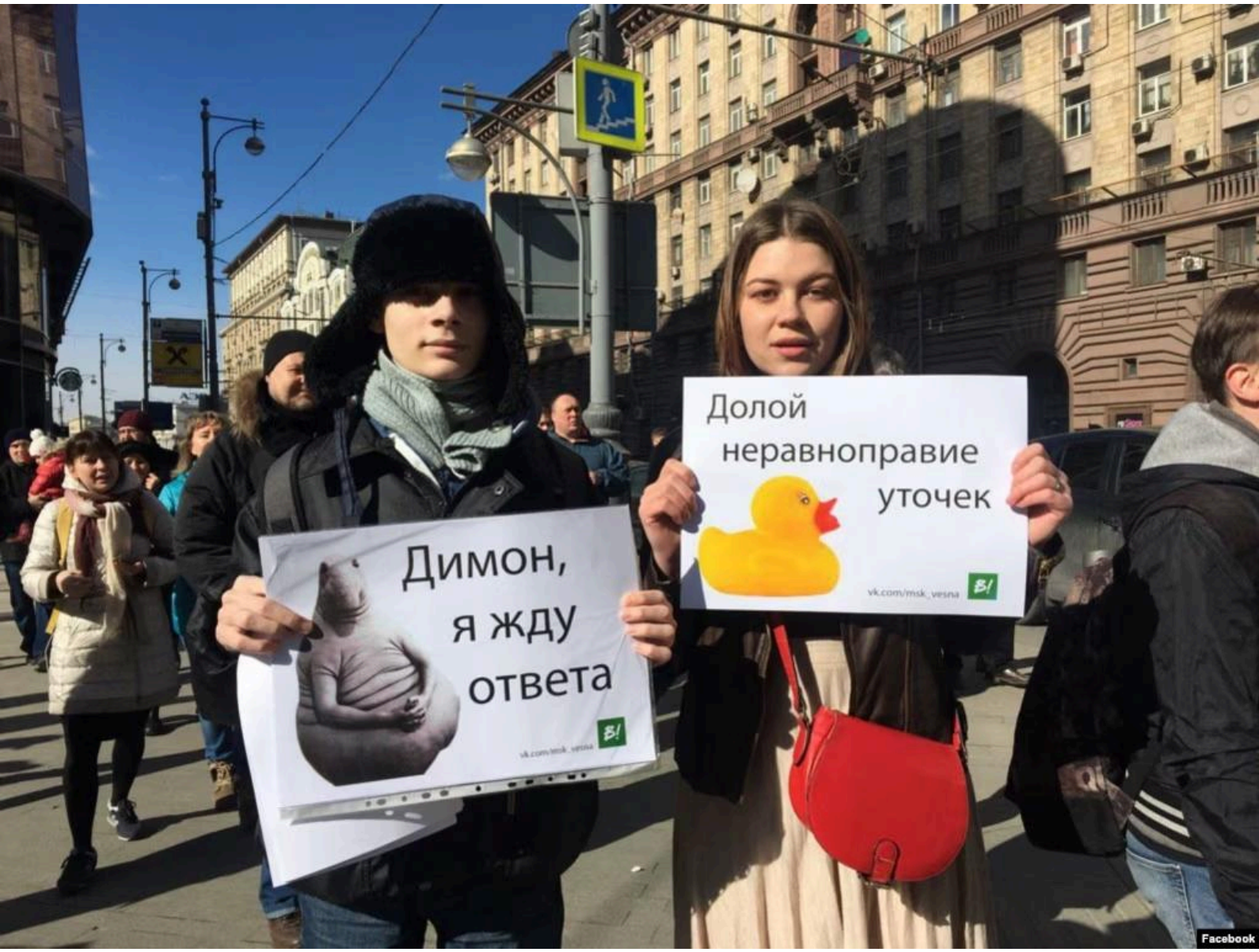
«Відео про „Димона“ – „ключове для зміни ситуації», – переконаний колишній кандидат у муніципальні депутати, 28-річний москвич Микола Касьян.

Це розслідування про Медведєва особливо вразило й Петара Танева. Йому тоді було 17 років, і він каже, що «після перегляду відчув лють – люди живуть у бідності, але влада робить із російським бюджетом все, що їй заманеться».

Танев народився в Болгарії у 2000 році. Його мати – росіянка, батько – болгарин. У дев'ять років, після розлучення батьків, Петар переїхав із матір'ю до Росії. Новини про російську політику він почав читати з 16 років, а на мітинги ходити – з 18.

Петар згадує, як мама намагалася відрадити його від участі в акціях протесту:

«Зараз я розумію, що вона не хотіла, щоб мене посадили. Але тоді мене це, чесно кажучи, мало хвилювало, я не міг з нею розмовляти. Ти виходиш на протести, скандуєш, робиш хоч щось – і це порив твоєї душі».

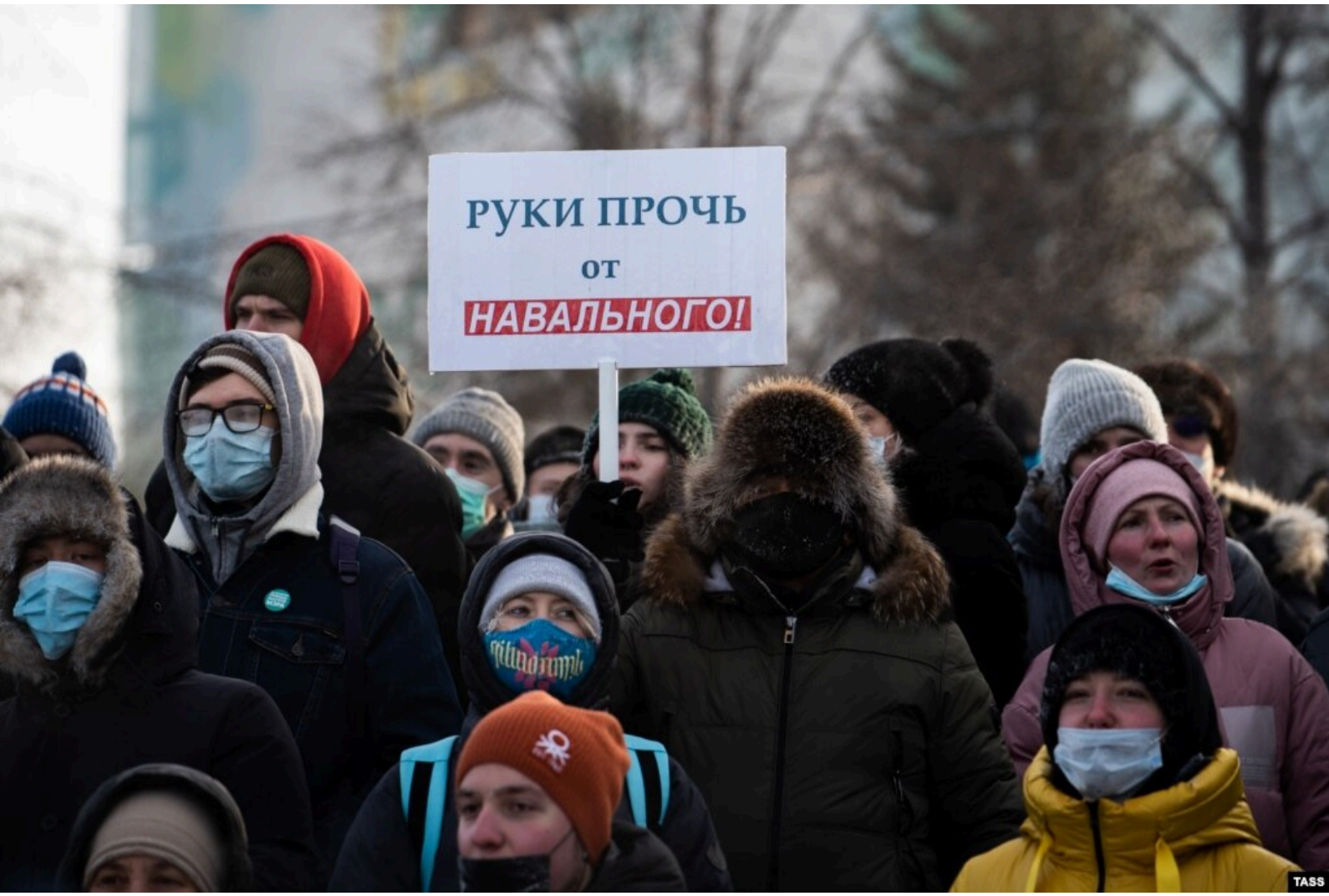
Школярі на антикорупційному мітингу, Москва, 2017 рік

Після «Дімона» Танев захопився політичними відео.

> *«Пам'ятаю, як на приватному уроці російської мови я дивився YouTube і захоплювався тим, скільки людей вийшло на протести. А паралельно у моєї вчительки був увімкнений Соловйов на телеканалі «Росія»». Петар згадує, що вчителька – «чудова педагогиня, але з пропагандою в голові» – закликала його не дивитися «зрадників». «*Я відповів, що це люди, які борються за майбутнє країни*».*

Ілля Костюков із Бєлгорода розповідає, що почав дивитися відео Навального з 11 років разом зі шкільними друзями.

«Ми були в захваті, могли відкрито говорити про Олексія в школі, і всім було байдуже».

Під час несанкціонованої акції на підтримку Олексія Навального. Єкатеринбург, Росія, 23 січня 2021 року

«У Навального, мабуть, були мільярди. А звідки?»

Ще в шкільні роки зачаровано дивився відео Навального і активіст провладної «Молодої гвардії» **Костянтин Бірюков** (ім'я та прізвище змінено з міркувань безпеки співрозмовника). Зараз йому 24 роки.

– У старших класах я бачив ролики і про Путіна, і про Медведєва. Вірив у все, що говорилося на екрані, – згадує Костянтин. – Але загалом я взагалі не розумівся на російській політиці. Путіним я не цікавився.

У 2021 році Бірюков навчався на першому курсі юридичного факультету і «хотів вступити до якоїсь молодіжної організації». Друг запросив його до «Молодої гвардії». Костянтин пішов просто за компанію, і «стало очевидно, що це найкращий спосіб розпочати політичний шлях. Адже більшість керівників у

нашому регіоні – члени «Єдиної Росії». Вони діляться досвідом з нами, молодшими товаришами».

Костянтин згадує, що після вступу до «Єдиної Росії» його ставлення до Навального швидко змінилося.

> *– Навіть якщо в його роликах і була правда, вона прикрашена.* А ще я зрозумів, що такі розслідування – недешева справа. *Мені на акції треба прапори волонтерам роздати – це все коштує грошей. У Навального, напевно, мільярди були. А звідки?*

Натомість до Путіна Бірюков почав відчувати «колосальну повагу», яка «з часом лише посилюється». Костянтин вважає, що президент РФ, насамперед, впорався з криміналом: «Мій батько 30 років тому не міг залишити машину незачиненою. На ранок її б уже не було. Зараз стало безпечніше».

Бірюков упевнений, що «російська опозиція порушує всі закони та здоровий глузд заради якихось незрозумілих цілей».

> *«Якщо ти люто кричиш у рупор і не розумієш, навіщо та для кого кричиш, ти тільки погіршуєш ситуацію. Хоча у нас у будь-якому разі вільна країна».*

– Зараз опозиціонерам призначають кримінальні терміни, багато хто змушений виїжджати з країни. Ви вважаєте, що Росія – вільна країна?

– Я приєднався до «Єдиної Росії» у 2021 році. Тоді все було простіше. Але зараз тривають бойові дії. Так, мені самому не все подобається. Наприклад, перебої з бензином. Але внутрішній розкол страшніший за зовнішній тиск. Нам усім треба об'єднатися.

Костянтин «не дуже добре» пам'ятає, чим займалося його відділення до 2022 року – «була мирна програма, якісь заходи з молоддю».

Після вторгнення Росії в Україну «обсяг роботи», за словами Бірюкова, «значно зріс».

Члени МГЄРу, за його словами, збирали гуманітарну допомогу, допомагали сім'ям військових – «рубали їм дрова, привозили воду з водокачок, прибирали сніг». Він розповідає, що одного разу у 2023 році поїхав до окупованого Донбасу, «щоб разом із волонтерами доставити гуманітарну допомогу». Їздив тоді й у зону бойових дій, каже, що «роздавали гуманітарну допомогу, допомагали з евакуацією мирних

жителів». Він запевняє, що «у Маріуполі всі до нас із розпростертими обіймами », а «у Мелітополі інакше, бо там велася пропаганда проти росіян».

Костянтин називає себе патріотом. І запевняє, що готовий піти на війну, «якщо отримає повістку». Але одразу ж додає: «У мене проблеми зі здоров'ям. Тому вдома я зроблю набагато більше, ніж там».

У 2026 році Бірюков, за його словами, «взяв перерву» у своїй діяльності в МГЄР.

«Вона, відверто кажучи, висмоктує фінанси, бо я там ніяк не заробляв, – розмірковує Костянтин. – А мені потрібні гроші. Я пішов у бізнес, хоча волонтерство мені більше до душі».

Проте наприкінці інтерв'ю Бірюков дає пораду молодим опозиціонерам: «Якщо хочеш щось змінити, приєднуйся до «Єдиної Росії», навіть якщо ти її не підтримуєш».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
У Маріуполі будинки «стогнали» тижнями, там помирали привалені люди – документування злочинів РФ

«Думати, що я кинув когось напризволяще, – це повна дурниця»

> *«Я намагався не вступити в лайно, тому у мене немає знайомих з «Єдиної Росії», – каже мешканець Бєлгорода Ілля Костюков. Він принципово не спілкується з представниками «Єдиної Росії», а саму партію називає «фігньою».*

Костюков – один із тих «яблучників», кого все ж допустили до участі у виборах до Держдуми. За офіційними даними, він посів останнє місце з результатом 4,92%, за нього проголосувало 18 тисяч осіб. Ілля припускає, що «могло проголосувати ще стільки ж, але люди не прийшли на дільниці», і в Бєлгороді «було безліч фальсифікацій».

Ілля Костюков, політичний активіст

Коли у прифронтовому Бєлгороді тривало голосування, сам Ілля вже перебував у Грузії. Він виїхав із країни за кілька днів до початку виборів, 10 вересня.

А 17 вересня Костюков опублікував відеоролик про губернатора Бєлгородської області Олександра Шуваєва. У відео Костюков називає Шуваєва «садистом», а також зазначає, що під його керівництвом регіон дедалі більше нагадує Донецьк за ступенем руйнування.

Візит мера Нижньокамська Радміра Бєляєва до Бєлгорода з метою ознайомлення з досвідом облаштування укриттів, вересень 2026 року

Костюков пояснює, що у нього «особисті рахунки» з Шуваєвим:

«Я працював військовим юристом, витягував з фронту військових, яких він відправляв на смерть (генерал-майор Шуваєв брав участь у вторгненні Росії в Україну – СР). Я не міг про це промовчати. Нагоріло». Шуваєв уже переглянув його відео і «глибоко образився», впевнений Ілля.

До Росії він повертатися не планує.

> *«Не всі розуміють, чому я виїхав. Одна людина з мого штабу написала мені, що це «афера». Це не так. Я вирішив висловитися. Це дорого мені коштувало, я втратив батьківщину. Звинувачувати мене в тому, що я кинув когось напризволяще, – повна дурниця».*

Перед від'їздом Костюков встиг провести агітаційну кампанію та особисто спілкувався з мешканцями Бєлгорода. Запевняє, що ніхто не казав йому, що він занадто молодий для політики.

> «З мого сумного обличчя видно, що я вже багато чого побачив у цьому житті. А ще додає років життя в місті, яке обстрілюють».

У квартирі Костюкова під час обстрілів Бєлгорода двічі вибивало вікна.

Під час кампанії, за словами Іллі, на його адресу надходили погрози. «Мені писали анонімно: «Зніми свою кандидатуру, інакше безпілотник влетить у вікно». Це виглядало тривожно».

Після виходу відео про губернатора Костюков уже з Грузії написав заяву про призупинення свого членства в «Яблуці», щоб «не підставляти однопартійців». «Перебуваю в підвішеному стані. Мене можуть виключити [з партії] у будь-який момент, коли захочуть».

«Яблуко» призупинило членство Іллі, але жодним чином не прокоментувало його відео та виїзд із країни.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
Місія ООН: число жертв від ударів РФ в Україні у вересні було на 85% вищим, ніж 2025 року

«Ми, молоді й зубасті вовченята, займемо місця дідів»

Багато молодих людей, які виросли за часів Путіна, за спостереженнями політолога Шавшукової, «відчувають здорову злість. У них є відчуття втраченого часу, що ці дідусі все забирають. Навіть ті, хто в «Єдиній Росії», розраховують: діди помруть, а ми, молоді й зубасті вовченята, займемо їхні місця».

Наталія Шавшукова, політолог, засновниця Школи місцевого самоврядування

Розмірковуючи про молодь, яка на минулих виборах підтримала «Яблуко» і залишилася в Росії, політолог підкреслює:

> *«У цьому віці завжди здається, що все залежить від тебе і що все тільки починається. У них є божевілля й відвага». Шавшукова впевнена, що такі люди в Росії будуть завжди – «навіть якщо хтось виїхав, на його місце приходять нові».*

З багатьма з тих, хто емігрував через війну чи протести, ситуація, на її думку, складніша.

> «Часто вони ніби залишилися в умовному 2022 році. *Вони не встигли здобути освіту, не встигли стати на ноги. Зрозуміли, що за кордоном їх особливо не чекають. І знайти себе не можуть. Вони розгублені. Це, звичайно, трагедія».*

При цьому Шавшукова зазначає, що серед тих, хто виїхав, є й такі, хто інтегрується в місцеве життя і навіть вписується в політичний мейнстрім.

Наприклад, Петар Танев, який виїхав із Росії у 2022 році, зараз працює в Європарламенті та займається політикою. У 2026 році на виборах до Народних зборів Болгарії він був кандидатом від коаліції «Продовжуємо зміни – Демократична Болгарія». Таневу не вистачило голосів, але він називає свій досвід «надзвичайно важливим»:

«У Болгарії можна займатися політикою. Ти – майбутнє країни, і всі це розуміють. У Росії поки що все це неможливо».

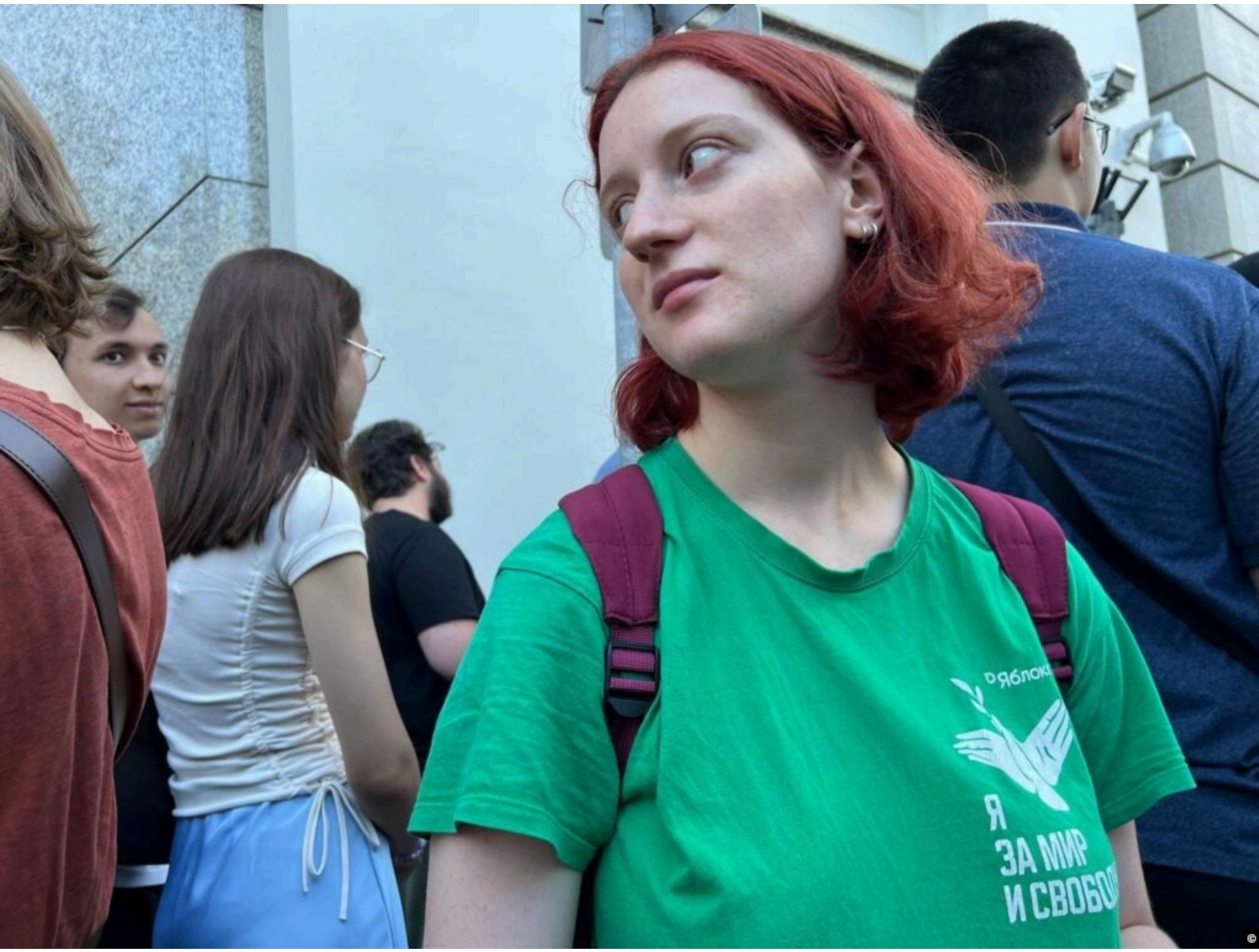
Петар Танев, російський та болгарський політичний активіст

«Навряд чи навіть два покоління зможуть розібратися у всьому, що відбувається»

Дар'я Бунькова, яка все життя прожила в Росії за часів Путіна, а тепер була змушена покинути країну, мріє про зміну влади на батьківщині. «Я чекаю, коли Путіна не стане, але мені це важко уявити – я не знаю, як було без нього».

Бунькова вважає, що «нинішній лад закінчиться лише з фізичною смертю Володимира Путіна». «Але його смерть не означає, що в РФ автоматично настане

демократія». Відхід Путіна не допоможе налагодити життя в Росії, погоджується комуніст Олег Барсуков. «Прийде приблизно така сама людина. Або військова хунта. Ніхто не знає».

Дар'я Бунькова, політична активістка

«Чи стане Росія вільною після Путіна?» – запитує колишній кандидат у московські муніципальні депутати Микола Касьян. Особисто він хоче в це вірити: «Є багато людей, які готові покласти на це багато сил».

При цьому спроби самого Касьяна стати муніципальним депутатом закінчилися невдало. 24 серпня 2022 року його затримали після відвідування територіальної виборчої комісії та заарештували на п'ять діб за статтею 20.3 КоАП – «публічна демонстрація екстремістської символіки». Приводом стали старі публікації у «ВКонтакте», датовані 2016 та 2017 роками, з посиланнями на матеріали Фонду боротьби з корупцією. Касьяна зняли з виборів, і незабаром, після оголошеної Путіним мобілізації, він покинув Росію.

Житель Бєлгорода Ілля Костюков зараз налаштований песимістично – «чим далі, тим у рази гірше».

Він вважає політичну ситуацію в Росії «настільки жахливою, що навряд чи навіть два покоління зможуть розібратися у всьому, що відбувається». Але відхід Путіна Ілля все ж бачить як «початок змін».

Костянтин Бірюков із провладної МГЄР також розмірковує над тим, що буде в Росії після відходу Путіна. «Хотілося б, щоб він добровільно передав владу, тоді це відбудеться безболісно. Адже якщо він помре на посаді, розпочнеться болісний розподіл влади, боротьба між тими, хто намагається захопити цю владу».

Мало хто з молоді насправді підтримує російську владу, вважає Дар'я Бунькова.

> *«У старшокласників є щось таке – «зет-зет», «гойда-гойда», «Росія-Путін-Перемога». Але це несерйозно. Це абсурд, який перетворюється на гумор. І не відображає політичних поглядів молоді».*

Про те, що молоде покоління суттєво відрізняється від батьків, говорять усі співрозмовники редакції. Петар Танев називає росіян старше 40 років «більш конформістськими», Ілля Костюков – «схильними до пропаганди».

> *«Моє покоління сприймало свободу як щось само собою зрозуміле, – зітхає мешканець Бєлгорода. – Батьки не виховали в нас усвідомлення того, що це дорого коштує».*

Касьян вважає, що його покоління «трохи встигло зайнятися в Росії справжньою політикою»:

> *«Ми були спостерігачами, балотувалися, виходили на мітинги. А у наступного покоління цей досвід нізвідки взяти. Ми бачили двадцятирічних у черзі за Надєждіним. А потім усе взагалі розвалилося».*

Молоді росіяни вже впливають на політику, переконана політолог Наталія Шавшукова. «Фактично саме вони забезпечили підтримку «Яблука» [під час останніх виборів]. Вони ще навіть не встигли проголосувати, але вже щось змінили».

– Ви вірите в те, що сучасна молодь зможе взяти майбутнє Росії у свої руки й щось змінити?

– Ну, про нас теж думали, що ми зможемо… Про молодь завжди думають, що вона зможе…

«Треба просто трохи почекати»

30-річний **Кирило Творогов** (ім'я та прізвище змінено з міркувань безпеки співрозмовника) до війни не цікавився політикою. Уже вісім років Кирило має власний туристичний бізнес. Він мешкає у селі з населенням триста осіб, неподалік від великого міста у Центральній Росії.

> *«Я був аполітичною людиною, яка живе у бульбашці, де все гарно. Якщо розмова заходить про політику, я кажу: «Ні-ні, я в цьому нічого не розумію». Але після 2022 року інтерес зріс: хоча б заради безпеки, щоб розуміти, що відбувається».*

У 2023 році в місцевій адміністрації Кирилу запропонували стати муніципальним депутатом. «Я подумав і погодився. Можливо, завдяки депутатству я зможу відстоювати інтереси свого села? Але одразу сказав, що до жодної партії вступати не буду. Мене не приваблювала жодна партія – ані «Єдина Росія», ані якісь опозиціонери».

До виборів до ради Творогов ніяк не готувався і агітаційних матеріалів не друкував. У своєму селі він був єдиним кандидатом. «Але явка була високою, за мене проголосувала більшість».

Кирило згадує, що за роки депутатства йому вдалося «трохи вплинути на ситуацію – у селі відремонтували дороги, встановили освітлення та сміттєві баки». На засіданнях рідко обговорювали політику – «до ради входили звичайні сільські мешканці, усі безпартійні, лише одна людина була з «Єдиної Росії»».

Повноваження ради «були мінімальними».

> *«Ми мали розпоряджатися бюджетом поселення.* Насправді нам надсилали вже рекомендаційний документ, *від якого не можна було відмовитися. Засідання фіктивні: все вирішено, і потрібно просто проголосувати, що ми погоджуємося з бюджетом».*

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Ціна війни проти України: один день обходиться Росії приблизно у 30 мільярдів рублів

Під час перебування на посаді депутата Кирило, за його словами, відчував «соціальний тиск». Односелянка Творогова оголосила збір коштів на дрон для свого сина-військового.

«Усе село скинулося, залишився тільки я. Я довго думав, що робити... не хотів переказувати гроші на дрони. Але тоді б у всіх виникло питання – а що це я, затримався?». «Щоб не почалися питання», Творогов переказав п'ять тисяч рублів, хоча, за його словами, війну він не підтримує.

> **Нас, адекватних, витісняли неадекватні**
>
> Кирило Творогов

Згодом депутатська рада розділилася.

«Нас, адекватних, витісняли неадекватні. Один депутат намагався захопити владу й усунути голову поселення. Зрештою йому це вдалося. Вона звільнилася». Після цього Кирило приїхав на засідання. «Заходжу в кабінет, а в кріслі голови гойдається депутатка-прибиральниця, яка виступала проти неї. Якесь «собаче серце». Виглядало безглуздо...»

Незабаром Творогов пішов із ради. Зараз там залишилося четверо людей. У 2027 році її, як і переважну більшість російських муніципальних рад,У березні 2025 року в Росії було ухвалено Федеральний закон № 33-ФЗ про місцеве самоврядування. Згідно з планами реформи, протягом трьох років у більшості регіонів сільські та міські поселення будуть скасовані як окремі муніципальні утворення. Разом з ними припиняють роботу їхні ради депутатів. Ця реформа вписується в систему організації управління в Росії та зміцнення так званої «вертикалі влади». розформують.

Кирило більше не хоче займатися політикою.

> «Я вірю в місцеве самоврядування. *Щоб був класний мер, який підбирає собі команду і щось робить. А в державу не вірю. Це гігантська неповоротка система, яка не працює. Навіть проблему вивезення сміття вирішити не може. Мені здається, модель держави застаріла. І років через п'ять усе завалиться. Взагалі у всьому світі».*

Кирило вважає, що в Росії «відбудеться зміна поколінь, і ті, хто зараз перебуває при владі, підуть». Він вірить, що нове покоління «буде добрішим, логічнішим» і «буде йти в ногу з часом».

– Треба просто трохи почекати.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Український прапор у Севастополі». Каспаров сформулював, що для України означає перемогти Росію

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Кремль заявляє, що, попри майбутні тристоронні переговори, бойові дії не припиняться

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Сили РФ втратили за добу 1850 осіб – Генштаб ЗСУ

Україна | Політика | Суспільство | Новини | Події | Війна | Вибір редакції: світ

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.